

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และขอเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่องนี้ ได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ว่า

ก. เพื่อประเมินการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ โดยเปรียบเทียบความสอดคล้องของสภาพที่เกิดขึ้นจริง กับมาตรฐานการดำเนินงานที่ควรจะเป็น ในมิติบริบทของการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู ปัจจัยเบื้องต้นสภาพการดำเนินงาน และสัมฤทธิ์ผลของการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู

ข. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ และทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบ

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว จึงได้ดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ตอนที่ 1 การประเมินการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ ที่ดำเนินอยู่ โดยศึกษาเอกสาร คำว่า ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน และการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู แล้วทำการประเมินการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยรัตนโกสินทร์

ตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู โดยประมวลการวิเคราะห์จากผลการประเมินตอนที่ 1 แลวนำมาพิจารณารวมกับแนวคิดทฤษฎี และผลการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสังเคราะห์เสนอเป็นรูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู และให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจสอบรูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูที่พัฒนา

ตอนที่ 3 การศึกษาความเป็นไปได้ของการนำรูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูที่พัฒนาไปใช้ โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู โดยตรง เป็นผู้พิจารณาให้ความคิดเห็น และจากการทดลองใช้ในสภาพการณ์จริง เพื่อเป็นการทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบ

สรุปผลการวิจัย

ก. ผลการประเมินการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของสทวิद्याลัษณ์รตันโกสินทร์

1. บริบทในการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู จากการสัมภาษณ์ประธานหรือรองประธานคณะกรรมการการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู และการวิเคราะห์เอกสารวิทยาลัยครูต่าง ๆ ใช้เป็นแนวทางในการจัดพบว่า

ก) การจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของสทวิद्याลัษณ์รตันโกสินทร์ ที่ดำเนินอยู่ ได้คำนึงถึงสภาพปัญหาต่าง ๆ เพื่อที่จะนำมาเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งสอดคล้องตามที่ระบุไว้ในเกณฑ์มาตรฐาน ส่วนที่เป็นบริบทกล่าวคือนักศึกษาขาดการเรียนรู้ในลักษณะภาคทฤษฎีควบคู่กับการฝึกปฏิบัติ และมีการฝึกปฏิบัติในโรงเรียนไม่เพียงพอ นักศึกษาไม่ได้รับการเตรียมพร้อมทางด้านทักษะทางวิชาชีพ ก่อนที่จะออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพในโรงเรียน อาจารย์นิเทศขาดประสบการณ์ตรงในเรื่องนิเทศ นักศึกษาได้ฝึกประสบการณ์วิชาชีพไม่ตรงกับวิชาเอก และเมื่อฝึกประสบการณ์นักศึกษามีปัญหาเกี่ยวกับการวางแผนการสอน การเลือกวิธีการสอน การใช้อุปกรณ์การสอน การวัดผลประเมินผล และการควบคุมชั้นเรียนและการจัดการ ปัญหาการบริหารงานและประสานงานระหว่างวิทยาลัยกับโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและภายในวิทยาลัยเอง นอกจากนี้คือปัญหาเกี่ยวกับอาจารย์นิเทศ ซึ่งไม่มีเวลาเพียงพอในการนิเทศ และขาดการประสานงานกับอาจารย์พี่เลี้ยง ส่วนสภาพปัญหาที่ไม่ได้นำมาคำนึงถึง จึงไม่สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐาน คือนักศึกษาไม่ค่อยเห็นความสำคัญของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเท่าที่ควร และวิทยาลัยไม่มีการประเมินผลการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูอย่างจริงจังจึงจะเอาผลมาปรับปรุงงานการผลิตครูให้มีประสิทธิภาพ

ข) แนวคิดในการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งยึดเป็นแนวทางในการดำเนินงานและสอดคล้องกับที่ระบุไว้ในเกณฑ์มาตรฐานคือ การจัดประสบการณ์วิชาชีพครูภาคทฤษฎีควบคู่กับภาคปฏิบัติอย่างต่อเนื่องตลอดหลักสูตร เตรียมนักศึกษาใหม่มีความรู้ความสามารถ และทักษะทางวิชาชีพอย่างเพียงพอก่อนที่จะออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานการณ์จริง จัดให้นักศึกษาได้ฝึกภายในสถานการณ์นิเทศอย่างใกล้ชิดจากอาจารย์พี่เลี้ยง วิทยาลัยและโรงเรียน

ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูควรได้ประสานความร่วมมือกันในการผลิตครู การฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครูมีรูปแบบและแผนการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน และมีแนวคิดที่จะพัฒนาและส่งเสริม ให้นักศึกษามีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครูและมีอุดมการณ์การเป็นครู ส่วนแนวคิดการจัด ประสบการณ์วิชาชีพที่ไม่ได้กล่าวถึง คือการจัดให้นักศึกษาได้มีทักษะการคิดพิจารณาแก้ไข ปัญหา (Reflective Thinking) ที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์วิชาชีพที่ได้รับ

ค) การจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของสภวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ ได้ คำนึงถึงบริบทเกี่ยวกับคุณภาพ ของครูตามที่สังคมไทยต้องการ และสอดคล้องกับที่ระบุไว้ ในเกณฑ์มาตรฐานคือ มีความรู้ความสามารถในวิชาที่สอน มีทักษะการสอนดี มีเจตคติ ที่ดีต่ออาชีพครู มีวิญญานความเป็นครูและมีคุณธรรม มีความประพฤติเป็นตัวอย่างแก่นักเรียน และชุมชน รู้จักพัฒนาตนเองและพัฒนาสังคม แต่ไม่ได้คำนึงถึงความสามารถของครูที่จะทำ การวิจัยการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้ จึงไม่สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานประเด็นนี้

ง) การจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของสภวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ ได้ คำนึงถึงนโยบายการผลิตครูตามแผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 6 ซึ่งสอดคล้องกับที่ระบุไว้ใน เกณฑ์มาตรฐาน กล่าวคือ การปรับปรุงหลักสูตร เนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนรู้ ให้ มีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในสัดส่วนที่เหมาะสม ส่งเสริมให้มีการค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนา คุณภาพการผลิตครู

จ) หลักการของการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของสภวิทยาลัย รัตนโกสินทร์ ที่สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐาน คือ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็น กระบวนการหลักของการผลิตครู การจัดประสบการณ์วิชาชีพครู เน้นการให้ความรู้ทาง ทฤษฎีควบคู่กับการฝึกภาคปฏิบัติ/ทั้งในวิทยาลัยและสถานการณจริง จัดให้นักศึกษามีความรู้ และทักษะอย่างเพียงพอ ก่อนที่จะออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การประสานความร่วมมือ ระหว่างวิทยาลัยครูกับโรงเรียนหรือหน่วยงานผู้ใช้ครูในการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู ส่วน หลักการที่ระบุไว้ในเกณฑ์มาตรฐาน แต่ไม่มีในหลักการของการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู ของสภวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ คือ การฝึกให้นักเรียนมีความสามารถที่จะคิดพิจารณา ไตร่ตรองแก้ไขปัญหาด่าง ๆ ตลอดจนการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอน การฝึก

ประสบการณ์วิชาชีพครู ควรส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และจากกลุ่มเพื่อน การจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ต้องไม่เป็นการสร้างปัญหาแก่ทางโรงเรียนและการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จ) จุดมุ่งหมายของการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของสภวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ไคร่ระบุว่า เน้นสมรรถภาพการเป็นครู (Competency Based) ทั้งด้านความรู้ทางวิชาชีพ ด้านเจตคติ และด้านกาปฏิบัติงานครู ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายเฉพาะของการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู ที่ระบุในเกณฑ์มาตรฐานการดำเนินงาน แต่ไม่มีการระบุในลักษณะเป็นจุดมุ่งหมายทั่วไป ดังเช่นในเกณฑ์มาตรฐาน

2. ปัจจัยเบื้องต้น จากการสัมภาษณ์ประธานหรือรองประธานคณะกรรมการการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู การสอบถามคณะดำเนินงานและนักศึกษาชั้นปีที่ 2, 3 และ 4 พบว่า

ก) แต่ละวิทยาลัยครูในสภวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ ยังไม่มีแหล่งสร้างเสริมประสบการณ์วิชาชีพครูครบตามที่ระบุไว้ในเกณฑ์มาตรฐาน กล่าวคือ หองปฏิบัติการหลักสูตร หองปฏิบัติการสอน หองบริการสื่อการเรียนการสอน ศูนย์ส่งเสริมความสัมพันธ์ของนักศึกษาับผู้ปกครองและชุมชน ยกเว้นโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ดังนั้น ปัจจัยเบื้องต้นที่เกี่ยวกับแหล่งสร้างเสริมประสบการณ์วิชาชีพครูของสภวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ จึงไม่สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐาน

ข) แต่ละวิทยาลัยครูในสภวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ มีบุคลากรดำเนินงานประกอบด้วย คณะกรรมการดำเนินงาน อาจารย์นิเทศก์ทั่วไปซึ่งจะทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างโรงเรียนกับวิทยาลัยครูด้วย อาจารย์นิเทศก์วิชาเฉพาะ อาจารย์พี่เลี้ยง ผู้บริหารโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และคณะกรรมการที่ปรึกษา ซึ่งสอดคล้องกับที่ระบุไว้ในเกณฑ์มาตรฐาน

ค) ลักษณะการบริหารและบริการงานจัดประสบการณ์วิชาชีพครู แต่ละวิทยาลัยมีโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน มีฝ่ายต่าง ๆ ที่จะปฏิบัติงานอำนวยความสะดวกในการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู กล่าวคือ ฝ่ายสารบรรณ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายการเงิน ฝ่ายพัสดุและครุภัณฑ์ ฝ่ายการพิมพ์และโรเนียว และฝ่ายประเมินผล และ

ลักษณะงานการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู ที่ทุกวิทยาลัยปฏิบัติเช่นเดียวกัน คือ งาน รายงานข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู การจัดทำปฏิทิน ตาราง การฝึกการจัดประชุมสัมมนาผู้บริหารโรงเรียน อาจารย์พี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์ การจัดทำระเบียบบันทึกผล และการประเมินผลการฝึก การจัดปฐมนิเทศและสัมมนาให้นักศึกษาระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ยกเว้นงานติดตามผลและประเมินผลการดำเนินงานการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งเป็นงานที่ไม่ได้ปฏิบัติ นอกนั้นเป็นงานที่แต่ละวิทยาลัยปฏิบัติอยู่แล้ว ดังนั้นลักษณะการบริหารและบริหารงานจัดประสบการณ์วิชาชีพครู ของสหวิทยาลัยจึงสอดคล้องกัน

ง) งบประมาณดำเนินงาน แต่ละวิทยาลัยจะมีงบประมาณสำหรับ ค่าพาหนะในการนิเทศ การจัดประชุมสัมมนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับที่ระบุไว้ในเกณฑ์มาตรฐาน ทั้งนี้แต่ละวิทยาลัยไม่มีงบประมาณสำหรับการวิจัยและโครงการทดลองต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู และไม่มีการประเมินเป็นค่าตอบแทนแก่บุคลากรผู้ให้การนิเทศตามที่ระบุไว้ในเกณฑ์มาตรฐาน

3. สภาพการดำเนินงาน จากสัมภาษณ์ประธานหรือรองประธาน คณะกรรมการดำเนินงานจัดประสบการณ์วิชาชีพครู การสอบถามคณะดำเนินงาน ผู้บริหาร โรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และนักศึกษาชั้นปีที่ 2, 3 และ 4 พบว่า

ก) กระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ จะเริ่มต้นจากสิ่งที่ย้ายไปสู่สิ่งที่ซับซ้อนกว่า และเป็นการประสานการเรียนรู้ภาคทฤษฎีควบคู่กับการฝึกภาคปฏิบัติ และจัดให้นักศึกษาออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียนเต็ม 1 ภาคเรียน ซึ่งสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐาน มีเพียง 2 วิทยาลัยเท่านั้นที่เน้นและจัดให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับทักษะการสอนในห้องปฏิบัติการ (Laboratory Experience) จึงไม่สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานในประเด็นนี้ และเนื่องจากแต่ละวิทยาลัยได้จัดให้นักศึกษาออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียน ตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 ซึ่งนักศึกษายังมีความรู้ทางวิชาชีพครูไม่เพียงพอ ประกอบกับวิทยาลัยก็ไม่ได้เน้นให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับทักษะการสอนอย่างจริงจังดังกล่าว ที่จะให้นักศึกษามีทักษะ และความสามารถที่จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมั่นใจ เมื่อออกฝึกปฏิบัติงานสอนในโรงเรียน นับได้ว่าเป็น

การจัดประสบการณ์วิชาชีพครูโดยมีคัมภีร์เตรียมความพร้อมให้นักศึกษาที่จะมีความรู้ความสามารถ และทักษะทางวิชาชีพเป็นอย่างดี ก่อนที่จะส่งนักศึกษาไปฝึกปฏิบัติวิชาชีพในโรงเรียน นอกจากนี้ การจัดประสบการณ์วิชาชีพครูไม่ได้เน้นให้นักศึกษามีความสามารถที่จะคิดพิจารณาไตร่ตรองแก้ไข้ปัญหา (Reflective Thinking) สามารถในการทำวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนในชั้น (Action Research) และรู้จักใช้ผลการวิจัยปรับปรุงการเรียนการสอน หนึ่ง ฝ่ายประสบการณ์วิชาชีพครูของแต่ละวิทยาลัย ก็ไม่ได้จัดกิจกรรมหรือโครงการเสริมประสบการณ์วิชาชีพให้นักศึกษาครู เป็นระยะ ๆ เพื่อที่จะส่งเสริมและพัฒนาความรู้ เจตคติ และทักษะทางวิชาชีพ การจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ในประเด็นต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น จึงไม่สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งไต่ระบุเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้ไว้

ข) การนิเทศ สภาพการให้การนิเทศของอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์พี่เลี้ยงสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐาน ที่ระบุว่ามีการปฐมนิเทศ นักศึกษาก่อนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ผู้นิเทศควรได้มีการประชุมปรึกษากับนักศึกษาหลังจากที่ได้สังเกตการสอน และยอมรับฟังความคิดเห็นของนักศึกษา นักศึกษาแต่ละคนควรได้รับการนิเทศจากอาจารย์นิเทศก์อย่างน้อย 3 ครั้ง ในการฝึกตลอดภาคเรียน ทั้งนี้แต่ละวิทยาลัยมิได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีการนิเทศโดยกลุ่มเพื่อน (Peer Group) นอกเหนือจากอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์พี่เลี้ยง จึงไม่สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานในประเด็นนี้ นอกจากนี้เกณฑ์มาตรฐานระบุว่า ให้จัดสัมมนานักศึกษาอย่างน้อย 2 ครั้งในระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียน 1 ภาคเรียน และหลังจากฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 1 ครั้ง และในการประชุมสัมมนาก็เน้นให้นักศึกษามีความคิดพิจารณาไตร่ตรองแก้ไข้ปัญหา (Reflective Thinking) เกี่ยวกับประสบการณ์วิชาชีพครูที่ได้รับ ปรากฏว่าวิทยาลัยต่าง ๆ ส่วนใหญ่ ได้จัดสัมมนานักศึกษาระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพียง 1 ครั้ง และเป็นการสัมมนาเพื่อรับฟังและแลกเปลี่ยนปัญหาเท่านั้น มิได้มุ่งเน้นให้นักศึกษามีความคิดพิจารณาไตร่ตรองแก้ไข้ปัญหา ซึ่งไม่สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐาน

ส่วนการวัดผลประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา นั้น วิทยาลัยต่าง ๆ ไต่ระบุสมรรถภาพการเป็นครู ซึ่งใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินผล

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาแต่ละชั้นตอนการฝึก และผลการประเมินการฝึก
 ชั้นเต็มรูปของนักศึกษา เป็นผลจากการพิจารณาร่วมกันของอาจารย์นิเทศก์ อาจารย์
 พี่เลี้ยง และผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดว่า การ
 ประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาควรระบุเป็นสมรรถภาพการเป็นครู
 เกี่ยวกับงานครูต่าง ๆ ที่นักศึกษาต้องฝึกปฏิบัติ และการประเมินตัดสินผลการฝึกประสบการณ์
 วิชาชีพครู 1 ภาคเรียน ควรจะมาจากการพิจารณาร่วมกันของบุคคลที่เกี่ยวข้องของหลายฝ่าย
 แต่ละคณะกรรมการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา วิทยาลัยต่าง ๆ ยึด
 เป็นแนวปฏิบัตินั้น จะเน้นเฉพาะการประเมินผลแบบอิงเกณฑ์ตามที่ระบุไว้ในเอกสาร
 "กระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู พ.ศ. 2529" ของกรมการฝึกหัดครู ซึ่งให้ผล
 การประเมินเป็น ผ่าน/ไม่ผ่าน เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในแบบประเมินของการ
 ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูชั้นต่าง ๆ คือ การศึกษาและสังเกต การมีส่วนร่วม การ
 ทดลองสอน และผลการประเมินเป็น ผ่าน/ไม่ผ่าน/ผ่านยอดเยี่ยม ในชั้นการฝึก
 ประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูป ลักษณะการประเมินผลเช่นนี้จึงไม่สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐาน
 ที่ระบุว่าควรมีการประเมินผล ตามแนวคิดแบบอิงเกณฑ์และอิงกลุ่ม โดยผลการประเมิน
 การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา (Summative Evaluation) ควรมีระดับ
 ต่าง ๆ กันตามความสามารถของนักศึกษา เมื่อเทียบกับคนอื่น ๆ ในกลุ่ม นอกจากนี้แต่ละ
 วิทยาลัยไม่มีแนวปฏิบัติอย่างชัดเจนที่จะประเมินการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของตน เพื่อที่
 จะนำผลการประเมินมาปรับปรุงการดำเนินงาน ในประเด็นนี้จึงไม่สอดคล้องกับเกณฑ์
 มาตรฐาน ที่ระบุให้มีการประเมินผลการดำเนินงานด้วย

4. สมรรถนะผลของการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู

ก) สมรรถนะด้านความรู้ในวิชาชีพครู จากการทดสอบนักศึกษา
 ชั้นปีที่ 4 ที่ผ่านการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูป พบว่ามีนักศึกษาเพียงร้อยละ 70
 ที่สามารถทำแบบทดสอบได้ถูกต้อง 70% ซึ่งไม่สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐาน ที่กำหนดไว้ว่า
 มีนักศึกษาร้อยละ 80 ที่สามารถทำแบบทดสอบได้ถูกต้อง 70%

ข) สมรรถนะด้านเทคนิควิธี จากการสังเกตการสอนในชั้นเรียน
 ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ที่กำลังฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูป และจากการประเมิน

สมรรถภาพในการปฏิบัติงานครูอื่น ๆ คือ งานกิจกรรมนักเรียน งานแนะแนว งานธุรการ งานพัฒนาคน และงานพัฒนาสังคม ของอาจารย์พี่เลี้ยงของนักศึกษา พบว่านักศึกษามีสมรรถภาพด้านงานสอนต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ แต่นักศึกษามีสมรรถภาพด้านงานครูอื่น ๆ สอดคล้องกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (กำหนดเกณฑ์ไว้ $\bar{X} = 2.50$ จาก 4.00)

ก) สมรรถภาพด้านคุณลักษณะของการเป็นครูที่ดี จากการประเมินสมรรถภาพด้านนี้ของนักศึกษา โดยอาจารย์พี่เลี้ยง พบว่านักศึกษามีสมรรถภาพด้านคุณลักษณะการเป็นครู สอดคล้องกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (กำหนดเกณฑ์ไว้ $\bar{X} = 2.50$ จาก 4.00)

ข. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยรัตนโกสินทร์

1. การพัฒนารูปแบบ

จากผลการประเมินข้างต้นในตอนต้นที่ 1 ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ โดยมุ่งที่จะพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูแบบเต็มรูป ทั้งนี้ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ มาประกอบเป็นแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ

การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูนี้ จึงเป็นการพัฒนาจากรูปแบบที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน โดยมีโครงสร้างของรูปแบบที่ระกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย ลักษณะการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและการประเมินผล โดยสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ก) หลักการและเหตุผล (1) เป็นการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูที่เน้นการให้ความรู้ทางการฝึกปฏิบัติควบคู่กับการเรียนรู้ภาคทฤษฎี ทั้งในวิทยาลัยและสภาพการณ์จริงที่โรงเรียน (2) มุ่งเตรียมให้นักศึกษามีความรู้และทักษะการสอนอย่างเพียงพอก่อนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูป (3) มุ่งให้นักศึกษาเกิดความสามารถในการคิดพิจารณาไตร่ตรอง (Reflective Thinking) ที่จะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับวิชาชีพที่ฝึกปฏิบัติ และความสามารถในการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่ปฏิบัติอยู่ (4) ส่งเสริมให้นักศึกษาได้มีการนิเทศกันโดยกลุ่มเพื่อน (Peer Group) ด้วย (5) มุ่งให้นักศึกษาได้แสดงออกซึ่งศักยภาพสูงสุดในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู (6) และการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูให้นักศึกษา จะต้องไม่เป็นการสร้างภาระและปัญหาแก่ทางโรงเรียน

ข) จุดมุ่งหมาย (1) เป็นกระบวนการเนื้อหาภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติของวิชาชีพครู (2) เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจและสามารถปฏิบัติตนตามบทบาท และหน้าที่การเป็นครูที่ดี (3) เป็นการสร้างศรัทธาและค่านิยมในอาชีพครูให้นักศึกษา และ (4) เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวิทยาลัยกับโรงเรียนที่จะร่วมกันผลิตครู

ชั้นนี้มุ่งเน้นให้นักศึกษามีสมรรถภาพการเป็นครู ทั้งด้านความรู้ทางวิชาชีพครู ด้านเจตคติ และด้านการปฏิบัติงานในหน้าที่ของครู

ค) ลักษณะการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและการประเมินผล ใดแบ่งเป็น 4 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ 1 ประสบการณ์วิชาชีพครู 1 เป็นการจัดให้นักศึกษาชั้นปีที่ 2 ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ควบคู่การศึกษาสังเกตและมีส่วนร่วมในโรงเรียนต่อเนื่องกันเป็นเวลา 4 สัปดาห์ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่นักศึกษาจะได้สัมผัสและเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพโรงเรียนและนักเรียน ขั้นตอนนี้ยังไม่จัดให้นักศึกษาปฏิบัติการสอน มีการจัดประชุมสัมมนา ระหว่างการฝึกและหลังการฝึก โดยเน้นให้นักศึกษาได้วิเคราะห์ และพิจารณาไตร่ตรองแก้ไข้ปัญหา เกี่ยวกับประสบการณ์วิชาชีพครูที่ได้รับ

การประเมินผลเป็นการพิจารณาเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในฐานะนักศึกษาครู และการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษา โดยสรุปผลการประเมินเป็น ผ่าน/ไม่ผ่าน ถ้าไม่ผ่านต้องฝึกใหม่

ขั้นตอนที่ 2 ประสบการณ์วิชาชีพครู 2 เป็นการจัดเตรียมประสบการณ์วิชาชีพครูให้นักศึกษาชั้นปีที่ 3 มีความพร้อมทางด้านทักษะเกี่ยวกับการสอน ควบคู่การฝึกปฏิบัติในห้องปฏิบัติการสอน (Teaching Laboratory) กับกลุ่มเพื่อน ก่อนที่ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูปในขั้นต่อไป ในขั้นตอนนี้แบ่งเป็น

การฝึกปฏิบัติวิชาชีพ ก. ในภาคเรียนแรก ใช้ระยะเวลา 3 ชั่วโมง/สัปดาห์ เป็นการฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับทักษะการสอนต่าง ๆ เช่น ทักษะการอภิปราย และการเล่าเรื่อง ทักษะการใช้คำถาม เป็นต้น

การฝึกปฏิบัติวิชาชีพ ข. ในภาคเรียนที่สอง ใช้ระยะเวลา 3 ชั่วโมง/สัปดาห์ เป็นการฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับรูปแบบการสอนต่าง ๆ (Models of Teaching)

การประเมินผล เป็นการพิจารณาเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในฐานะนักศึกษาครู และผลการฝึกปฏิบัติของนักศึกษา โดยสรุปผลการประเมินเป็น ผ่าน/ไม่ผ่าน นักศึกษาต้องผ่านการฝึกปฏิบัติวิชาชีพ ก. ก่อน แล้วจึงได้ฝึกปฏิบัติวิชาชีพ ข.

ขั้นตอนที่ 3 ประสพการณ์วิชาชีพครู 3 เป็นการจัดฝึก ประสพการณ์วิชาชีพครูเต็มรูปแบบในโรงเรียนเป็นเวลาต่อเนื่องกัน ประมาณ 16 สัปดาห์ มีการฝึกอบรมปฏิบัติการแบบเข้ม เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาออกฝึก ในสัปดาห์แรกของการฝึก ให้นักศึกษาศึกษาสภาพทั่วไปและวางแผนการปฏิบัติงานร่วมกับอาจารย์พี่เลี้ยงก่อน แล้วให้นักศึกษาทดลองฝึกปฏิบัติการสอนอีก 1 สัปดาห์ถัดมา ต่อจากนั้นเป็นการฝึกปฏิบัติงานต่าง ๆ โดยเน้นหน้าที่การสอน มีการจัดประชุมสัมมนาระหว่างการฝึก และหลังการฝึก

การประเมินผล แบ่งเป็น 3 ช่วงระยะเวลาของการฝึก ประสพการณ์วิชาชีพครู กำหนดให้ 2 ช่วงแรก เป็นการประเมินผลเพื่อพัฒนา ส่วนช่วงที่ 3 เป็นการประเมินเพื่อตัดสิน โดยพิจารณาเป็นคาบคะแนน ก, ข, ค และ ง

ขั้นตอนที่ 4 การเสริมประสบการณ์วิชาชีพครู เป็นการจัดประสบการณ์เกี่ยวกับวิชาชีพครูเสริมให้นักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลังจากผ่านการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูปแบบแล้ว โดยจัดนิทรรศการ การสัมมนา อภิปราย เกี่ยวกับแนวโน้มและความเคลื่อนไหวทางการศึกษาที่สำคัญ ๆ การปฏิบัติงาน ความก้าวหน้าในอาชีพ และการวางแผนพัฒนาชีวิตการเป็นครู

2. การพัฒนาเอกสารประกอบการทดลองเตรียมประสบการณ์วิชาชีพครู

เอกสารที่พัฒนาเป็นเอกสารเกี่ยวกับตัวอย่างรูปแบบการสอน (Models of Teaching) ซึ่งเป็นวิธีสอนแบบต่าง ๆ ที่ Bruce Joyce และ Marsha Weil ทำจัดเป็นระบบ มีลำดับขั้นตอนการสอนอย่างชัดเจน ที่จะช่วยให้นักเรียนมีวิธีการที่จะ

รวบรวมและได้มาซึ่งความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่เรียนอย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ รูปแบบการสอนที่นำมาให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติได้แก่ Concept Attainment Model, Inquiry Training Model, Synectics Model, Memory Model, Group Investigation Model และ Inductive Thinking Model ซึ่งเอกสารแต่ละรูปแบบประกอบด้วยคำอธิบายเกี่ยวกับรูปแบบ ลำดับขั้นของการสอนในรูปแบบ (Syntax) แบบการเตรียมการสอนของครู ผลที่เกิดแก่ผู้เรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม ตัวอย่างการสอนตามรูปแบบและแบบการสังเกตแนะนำการสอนรูปแบบนั้น ๆ ในการจัดฝึกปฏิบัติได้แก่นักศึกษาเป็นกลุ่ม ๆ ละ 4-5 คน ใช้เวลาฝึกปฏิบัติสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมงติดต่อกัน

ขั้นตอนการฝึกปฏิบัติแต่ละรูปแบบ ผู้สอนจะเริ่มต้นด้วยการอธิบายและสาธิตการสอนตามรูปแบบ พร้อมกับอธิบายการให้ข้อมูลย้อนกลับ ต่อจากนั้นนักศึกษาภายในกลุ่มจะปรึกษากันเพื่อเตรียมการสอนตามรูปแบบนั้น แล้วนักศึกษาก็ปฏิบัติการสอนในกลุ่มเพื่อน โดยมีเพื่อนทำหน้าที่สังเกต เพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับ และประเด็นที่จะนำมาอภิปรายวิเคราะห์เกี่ยวกับการสอนรูปแบบนั้น ๆ ทั้งนี้ในการสอนรูปแบบ Inquiry Training Model ผู้สอนได้นำนักศึกษาไปทดลองฝึกปฏิบัติกับนักเรียนในโรงเรียน

ก. ผลการศึกษาความเป็นไปได้ของการนำรูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูที่พัฒนาไปใช้ เพื่อแสดงถึงประสิทธิภาพของรูปแบบ

1. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูที่พัฒนาของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ พบว่า รูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูที่พัฒนามีความเหมาะสมมาก และสามารถนำไปใช้ได้ กล่าวคือตัวหลักการมีความเหมาะสมและเป็นไปได้มากที่สุด ลักษณะการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในชั้นต่าง ๆ มีความเหมาะสมมาก โดยเฉพาะชั้นการศึกษาสังเกตและมีส่วนร่วม ที่มีความเหมาะสมมากที่สุด วิธีการประเมินผล ชั้นการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูปในโรงเรียนซึ่งพิจารณาผลเป็นค่าระดับคะแนน ก, ข, ค และ ง มีความเหมาะสมมากที่สุดเช่นกัน

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้ในสถานการณ์จริง

เนื่องจากข้อจำกัดของการวิจัยและการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูที่วิทยาลัยกำลังดำเนินอยู่ ทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถนำรูปแบบที่พัฒนาไปทดลองใช้ได้ครบทุกขั้นตอน จึงทำการทดลองใช้เฉพาะส่วนที่เป็นการเตรียมประสบการณ์วิชาชีพครูในหองปฏิบัติการ ซึ่งจัดให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติ เกี่ยวกับรูปแบบการสอน (Models of Teaching) พบว่า

ก) ค่าคะแนนเฉลี่ยสมรรถภาพการสอนของนักศึกษาในโรงเรียน หลังจากที่ได้รับบททดลองฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับรูปแบบการสอน สูงกว่าก่อนที่จะได้รับการทดลองฝึกปฏิบัติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ค่าคะแนนเฉลี่ยสมรรถภาพการสอนด้านการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนของนักศึกษาในโรงเรียน หลังจากที่ได้รับบททดลองฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับรูปแบบการ สอน สูงกว่าก่อนที่จะได้รับการฝึกปฏิบัติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข) ค่าคะแนนเฉลี่ยสมรรถภาพการสอนของนักศึกษา หลังจากที่ได้รับบททดลองฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับรูปแบบการสอน สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ($\bar{x} = 2.50$ จาก 4.00) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ค) ค่าคะแนนเฉลี่ยสมรรถภาพการสอนด้านกิจกรรมการเรียน การสอนของนักศึกษาในโรงเรียน หลังจากที่ได้รับบทฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับรูปแบบการสอน สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ง) ค่าคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับเรื่องรูปแบบการสอนของนักศึกษา หลังจากที่ได้รับบททดลองฝึกปฏิบัติเรื่องรูปแบบการสอน สูงกว่าก่อนที่จะได้รับการทดลอง ฝึกปฏิบัติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จ) นักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของการทดลองฝึกปฏิบัติวิชาชีพครู ข. เกี่ยวกับรูปแบบการสอนนี้ เห็นว่า เป็นการฝึกปฏิบัติที่มีประโยชน์ สามารถนำไปใช้ ใน การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูป และให้ประโยชน์ต่อการ เรียนรู้ของนักเรียนมากที่สุด นักศึกษาเชื่อว่าตนมีความสามารถในการสอนตามรูปแบบที่ได้ฝึกปฏิบัติ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดหัวข้อสรุปอภิปรายผลเป็นหัวข้อตามลำดับคือ การประเมินการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ การพัฒนารูปแบบ และการนำรูปแบบไปใช้

ก. การประเมินการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายคือ วิทยาลัยครูต่าง ๆ ได้พยายามจัดประสบการณ์วิชาชีพครูให้นักศึกษาตามเอกสาร "กระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู พุทธศักราช 2529" ซึ่งเน้นให้นักศึกษาได้ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียนตามขั้นตอนต่าง ๆ กล่าวคือ การศึกษาและสังเกต การมีส่วนร่วม การทดลองสอน และการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูป ในชั้นปีที่ 1, 2, 3 และ 4 ตามลำดับ ปรากฏว่าข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ผู้วิจัยได้จากการสอบถาม หรือการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประธานหรือรองประธานคณะกรรมการการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู คณะดำเนินงานการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู ผู้บริหารโรงเรียน อาจารย์พี่เลี้ยง และจากตัวนักศึกษาเอง ทุกกลุ่มตัวอย่างพิจารณาตรงกันว่า วิทยาลัยควรจัดประสบการณ์วิชาชีพครูขึ้นการศึกษาและสังเกตร่วมกับชั้นการมีส่วนร่วมเป็นขั้นตอนเดียวกัน และจัดให้นักศึกษาฝึกในชั้นปีที่ 2 ผลการประชุมสัมมนาเรื่อง "กระบวนการผลิตครูที่มีคุณภาพ" ของกรมการฝึกหัดครู ระหว่างวันที่ 13-16 มีนาคม 2533 ณ โรงแรมเวล จังหวัดนครปฐม ไคร่บุญอยู่หา และแนวทางแก้ไขการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู ขึ้นการศึกษาและสังเกตว่าโรงเรียนที่เป็นสถานฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ไม่ค่อยเต็มใจรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์ขั้นตอนแรก ๆ จึงควรรวมขั้นตอนการศึกษาสังเกตและการมีส่วนร่วม เข้าเป็นขั้นตอนเดียว เพราะในชั้นปีที่ 1 นักศึกษายังไม่มีความรู้และความพร้อมทางด้านวิชาชีพเพียงพอที่จะออกไปฝึกประสบการณ์จริงในโรงเรียน ปรากฏว่าสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปีทูป เมธาคุณวุฒิ ที่เสนอแนะว่าการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียนควรเริ่มเมื่อนักศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 2 โดยการให้ไปสังเกตการสอน เพื่อทำความรู้จักและคุ้นเคยกับโรงเรียน ซึ่ง แคทซ์ และคณะ (Katz and others, 1981 : 18 - 24) กล่าวว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาใน

ขั้นตอนตน ๆ นี้ ไม่ได้ให้ประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีคุณค่าเท่าที่ควร เพราะนักศึกษาขาดการ เรียนรู้ทางทฤษฎีที่จะเชื่อมโยง และการคิดพิจารณาอย่างมีเหตุผล (Reflect) ต่อสิ่งที่ ตนรับรู้ นักศึกษาก็จะเชื่อและยอมรับพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอนแบบเดิม ๆ (Folkways of Teaching) มาเป็นพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอนของตน หรืออาจทำให้นักศึกษามีทัศนคติ ที่ไม่ดีต่อการเป็นครูตั้งแต่แรก นอกจากนี้ประสบการณ์ในโรงเรียนที่นักศึกษาได้รับระยะแรกนี้ จะเป็นประสบการณ์ส่วนบุคคล (Personal Experience) มากกว่าจะเป็นประสบการณ์ที่ เกี่ยวข้องกับความรู้ทางวิชาชีพครู (Goodman 1985 : 42 Applegate 1985 : 60-63 และ Watts 1982 : 50)

นอกจากนี้ผลการประเมินทราบว่า การจัดใหม่ก็ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หลายขั้นตอนดังกล่าว ถึงแม้จะเป็นการประสานการเรียนภาคทฤษฎีควบคู่กับการฝึกภาคปฏิบัติ ตลอดเวลา แต่ก็ยังเป็นปัญหาประการหนึ่งของการดำเนินงานการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู ที่ จะจัดทำโรงเรียนใหม่ก็ฝึกอย่างมีประสิทธิภาพบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ อีกทั้งทาง โรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและตัวนักศึกษาก็เห็นว่า วิทยาลัยควรลดกระบวนการฝึก ประสบการณ์วิชาชีพครูเหลือเพียง 2 ขั้นตอน คือ การศึกษาสังเกตและการมีส่วนร่วมใน โรงเรียนกับการทดลองสอนและฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูป เพื่อนักศึกษาจะได้มีระยะ เวลาฝึกประสบการณ์วิชาชีพในโรงเรียนได้เต็มที่ และไม่กระทบกระเทือนหรือสร้างความ ยุ่งยากให้กับทางโรงเรียน

อนึ่ง จากการศึกษาสัมฤทธิ์ผลของการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูที่ผู้วิจัยได้สังเกต การสอนในชั้นเรียนของนักศึกษาที่กำลังฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูป ซึ่งนักศึกษาเหล่านี้ได้ ผ่านการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูทั้ง 3 ขั้นตอนคือ การศึกษาและสังเกต การมีส่วนร่วม และการทดลองสอนแล้ว ก็พบว่านักศึกษายังมีสมรรถภาพการสอนส่วนใหญ่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่ ประเมิน (กำหนดเกณฑ์ไว้ $\bar{x} = 2.50$ จาก 4.00) โดยเฉพาะสมรรถภาพเกี่ยวกับ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ถึงแม้ว่า สมรรถภาพด้านเทคนิควิธี และสมรรถภาพด้าน คุณลักษณะการเป็นครู มีสมรรถภาพสูงกว่าเกณฑ์ ซึ่งยอมรับกันว่างานสอนเป็นงานที่สำคัญยิ่ง สำหรับผู้เป็นครู วิทยาลัยจึงควรเตรียมให้นักศึกษามีความพร้อมและมีทักษะการสอนมากกว่า ที่เป็นอยู่ ในการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู ผู้วิจัยจึงเสนอให้มีการเตรียมประสบการณ์วิชาชีพครู

ให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติในวิทยาลัยกับอาจารย์อย่างใกล้ชิด เพื่อสร้างความพร้อมและทักษะเกี่ยวกับการสอนเป็นอย่างดี ก่อนที่นักศึกษาจะออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียน และจากการศึกษาสัมฤทธิ์ผลเกี่ยวกับสมรรถภาพด้านความรู้ทางวิชาชีพครูของนักศึกษา ปรากฏว่านักศึกษาเพียง 72% ที่มีสมรรถภาพสอดคล้องกับเกณฑ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักศึกษาไม่ได้นำความรู้ภาคทฤษฎีที่เรียนตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 และ 2 ไปเชื่อมโยงกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูขั้นตอนต่าง ๆ ที่ผ่านมา โดยเฉพาะการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพครูเต็มรูปที่กำลังฝึกปฏิบัติอยู่ หรือในการสอนภาคทฤษฎี ผู้สอนควรใช้สื่อ อุปกรณ์ การยกตัวอย่าง ที่เชื่อมโยงกับการเรียนการสอนในห้องเรียน ตลอดจนการประชุมสัมมนานักศึกษาที่กำลังฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ควรกระตุ้นให้นักศึกษาใหม่มีความคิดพิจารณาไตร่ตรอง (Reflective Thinking) ที่จะแก้ปัญหาเกี่ยวกับประสบการณ์วิชาชีพที่ได้รับ โดยการเชื่อมโยงให้นักศึกษามองเห็นความสัมพันธ์ของความรู้ภาคทฤษฎีกับการฝึกปฏิบัติ

ระบบการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ที่เป็นแบบ ผ่าน/ไม่ผ่าน เป็นอีกประเด็นหนึ่งจากการสอบถาม หรือสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูให้นักศึกษาได้เสนอตรงกันว่า ควรตัดสินผลการประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูขั้นเต็มรูปเป็นคาร์ระดับคะแนน ก, ข, ค และ ง เพราะจะทำให้นักศึกษาได้เห็นความสำคัญ และมีความสนใจ ตั้งใจในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เจริญ งามซัด (เจริญ งามซัด 2530) และผลการประชุมสัมมนาเรื่อง "กระบวนการผลิตครูที่มีคุณภาพ" ของกรมการฝึกหัดครูดังกล่าวข้างต้น ก็ได้เสนอปัญหาว่า ผลการประเมินเป็นแบบ ผ่าน/ไม่ผ่าน ทำให้นักศึกษาขาดความกระตือรือร้น และให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า ควรได้เปลี่ยนผลการประเมินเป็นคาร์ระดับคะแนนเช่นกัน

ข. การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์

เนื่องจากรูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ที่พัฒนานี้ ได้สารสนเทศจากการประเมินการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูที่ดำเนินอยู่ ประกอบกับการศึกษาแนวคิดทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นับว่าเป็นกระบวนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาที่สอดคล้องกับหลักการพัฒนาหลักสูตร และการประเมินผลทางการศึกษา ที่นำผลการประเมินมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการตัดสินใจ ในวิธีการดำเนินงานของโปรแกรมการศึกษา

เพื่อที่จะให้โรงเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ต้องการ (Worthen and Sanders 1973 : 19 และ Stenhouse 1975 : 106) ดังนั้น รูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูที่ผู้วิจัยนำเสนอ จึงเป็นการพัฒนาจากรูปแบบที่กำลังดำเนินการอยู่

รูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูที่พัฒนา นอกจากปรับขั้นตอนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียนของนักศึกษาจากรูปแบบเดิมที่กำลังดำเนินการอยู่ ยังได้มุ่งเตรียมให้นักศึกษามีความพร้อม และมีความรู้ทางคานท์ทักษะเกี่ยวกับการสอนเป็นอย่างดี ก่อนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูปแบบในโรงเรียน ด้วยการฝึกปฏิบัติในห้องปฏิบัติการสอน (Laboratory Experience) ที่วิทยาลัย ซึ่งจะให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับวิชาชีพครูที่ถูกต้องและมีค่า (Dewey 1956 : 13-15 และ Dewey, cited by Nolan 1982 : 49) และยังเป็นการแก้ปัญหาการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูชั้นการทดลองสอนในโรงเรียน ดังข้อค้นพบจากการประเมินข้างต้น ทั้งนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิคานท์การฝึกหัดครูได้ตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูที่ผู้วิจัยพัฒนา และเห็นว่า เป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมใช้ได้ในระดับมาก ส่วนการพัฒนาเอกสารประกอบรูปแบบ ชั้นการเตรียมประสบการณ์วิชาชีพครู ในส่วนของการฝึกปฏิบัติวิชาชีพครู 2 เกี่ยวกับรูปแบบการสอน (Models of Teaching) ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ตัวอย่างรูปแบบการสอนของ Bruce Joyce และ Marsha Weil นั้น ผู้วิจัยได้ขอคำปรึกษาและขอแนะนำจาก Professor Dr. James G. Hauwiler ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญคานท์รูปแบบการสอน จากมูลนิธิการศึกษา ไทย-อเมริกัน และได้รับการตรวจสอบคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิคานท์รูปแบบการสอนด้วย เพื่อให้ได้รูปแบบการสอนที่นักศึกษาสามารถฝึกปฏิบัติอย่างเป็นระบบ มีลำดับขั้นตอน ที่จะช่วยให้นักเรียนมีวิธีการที่จะรวบรวมและได้มาซึ่งความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่เรียนอย่างมีเหตุผล เอกสารฉบับนี้จึงสามารถใส่ประกอบการฝึกปฏิบัติ เพื่อเตรียมความพร้อมในคานท์สมรรถภาพการสอน ในให้นักศึกษาออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูปแบบได้

ค. การนำรูปแบบไปใช้

เนื่องจากข้อจำกัดของการวิจัย และการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูที่วิทยาลัย กำลังดำเนินการอยู่ ทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถนำรูปแบบที่พัฒนาไปทดลองใช้ได้ครบทุกขั้นตอน แต่จาก

การทดลองใช้เฉพาะขั้นตอนการเตรียมประสบการณ์วิชาชีพครูในส่วนของ การฝึกปฏิบัติวิชาชีพครู 2 เกี่ยวกับรูปแบบการสอน (Models of Teaching) กับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏว่านักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยสมรรถภาพการสอนนักเรียน และคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับ รูปแบบการสอนสูงกว่าก่อนที่จะได้รับการทดลองฝึกปฏิบัติ และเมื่อพิจารณาเฉพาะสมรรถภาพ การสอนด้านการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนก็ใกล้เคียงกัน จึงกล่าวได้ว่า การจัดประสบการณ์ วิชาชีพครูตามรูปแบบที่พัฒนา โดยจัดให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติวิชาชีพครู 2 ในห้องปฏิบัติการที่ วิทยาลัยเช่นนี้ เป็นการเตรียมให้นักศึกษามีความพร้อมและทักษะเกี่ยวกับการสอน โดยที่นักศึกษา จะได้รับความรู้จากการฝึกปฏิบัติโดยตรง และจากการได้ฝึกการวิเคราะห์พิจารณา ไม่ต้อง กังวลว่าจะมีผลเสียแก่นักเรียน เพราะเป็นการเรียนรู้ร่วมกันในหมู่เพื่อน (Berliner 1985 : 3-7) ซึ่งนักศึกษาสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการฝึกปฏิบัติไปใช้ในการสอน นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แต่เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยสมรรถภาพการสอน เมื่อเทียบกับเกณฑ์ ($\bar{x} = 2.50$ จาก 4.00) ตามที่ระบุไว้ในเกณฑ์มาตรฐานการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูแล้ว จะสูงกว่าเกณฑ์อย่างไม่มีนัยสำคัญ แต่คะแนนเฉลี่ยสมรรถภาพการสอนด้านการจัดการ การสอนจะสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าคะแนนเฉลี่ยสมรรถภาพการสอน นอกจากด้านการจัดการเรียนการสอนแล้ว ยังประกอบด้วยด้านอื่น ๆ อีกได้แก่ การนำเข้าสู่ บทเรียน การสื่อสารและการเสริมแรง การใช้สื่อการเรียนการสอน การควบคุมชั้นเรียน และการจัดการ การวัดผลและประเมินผล ซึ่งสมรรถภาพด้านอื่น ๆ นี้ นักศึกษาอาจมีทักษะ ไม่ดีพอ และยังไม่ได้รับการเตรียมฝึกปฏิบัติ จึงส่งผลต่อสมรรถภาพการสอนโดยรวม ดังนั้น เมื่อพิจารณากับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จึงมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์อย่างไม่มีนัยสำคัญ แต่คะแนน เฉลี่ยเฉพาะสมรรถภาพการสอนด้านการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน นักศึกษามีความพร้อม เพราะได้มีการฝึกปฏิบัติดังกล่าว จึงทำให้คะแนนเฉลี่ยสมรรถภาพการสอนด้านการจัดการ การสอนสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานด้านสัมฤทธิ์ผลของการจัด ประสบการณ์วิชาชีพครู

ดังนั้น การเตรียมประสบการณ์วิชาชีพครู ในส่วนของ การฝึกปฏิบัติวิชาชีพ ครู 2 เกี่ยวกับรูปแบบการสอนนี้ สอดคล้องกับข้อเสนอแนะจากผลการประเมินการจัดประสบการณ์

วิชาชีพครูข้างต้น ที่ว่านักศึกษาคูควรมีความรู้และทักษะเกี่ยวกับการสอนเป็นอย่างดี ก่อนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูปในโรงเรียน อย่างไรก็ตาม ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งได้แก่ ประธานหรือรองประธานคณะกรรมการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของวิทยาลัยครูต่าง ๆ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และผู้บริหารโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของสภวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ รวม 10 ทาน พิจารณาเห็นวาระรูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูที่พัฒนามีความเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ได้ในระดับมากขึ้นนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพที่เสนอ เป็นการพัฒนาจากรูปแบบเดิมที่ดำเนินการอยู่ โดยพิจารณาจากผลการประเมินประกอบกับแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้ อาจพิจารณาได้ว่า การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของสภวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ เป็นการวิจัยเพื่อปรับหลักสูตร ระยะเวลาในการศึกษาอบรมและกิจกรรมต่าง ๆ ในการเรียนการสอนให้เหมาะสม และนำผลการวิจัยมาทดลองใช้ในการผลิตครู ให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพครู ดังที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) (กรมการฝึกหัดครู 2534 : 6)

ขอเสนอแนะ

ก. ขอเสนอแนะในการนำรูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูที่พัฒนาไปใช้

1. สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู ในบุคลากรทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของสภวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ ทั้งผู้มีส่วนอำนาจในการตัดสินใจ และระดับปฏิบัติงานได้มีความเข้าใจตรงกัน พร้อมทั้งจะทำงานร่วมกันด้วยดี ด้วยการจัดประชุมทำความเข้าใจกับการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเกี่ยวกับหลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมาย ลักษณะการจัดฝึก และการประเมินผล ร่วมกันกำหนดระบบการบริหารงานแผนปฏิบัติงาน การจัดแหล่งสร้างเสริมประสบการณ์วิชาชีพครู และการสร้างความเข้าใจกับบุคลากรทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยประธานสภวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการสภวิทยาลัย พร้อมทั้งรองอธิการฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าคณะวิชาครุศาสตร์ของวิทยาลัยแต่ละแห่งในสภวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ ตลอดจนวิทยาลัยครูแต่ละแห่ง ก็ไปประชุมอาจารย์ในวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู

ซึ่งไคเก้ อาจารย์คณะวิชาครุศาสตร์ หัวหน้าภาควิชาที่สอนวิชาวิธีสอน อาจารย์ผู้สอนวิชาวิธีสอน คณะกรรมการดำเนินงานการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ อาจารย์นิเทศทั่วไป และอาจารย์นิเทศวิชาเฉพาะ

2. จัดสภาพแวดล้อมในวิทยาลัยให้เอื้อและสนับสนุนต่อการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู ไคเก้ ความพร้อมของแหล่งสร้างเสริมประสบการณ์วิชาชีพครูทั้งห้องปฏิบัติการสอน และห้องปฏิบัติการหลักสูตร วิทยาลัยควรให้ความสำคัญและสนับสนุนต่อการปฏิบัติงานนิเทศของอาจารย์ เช่น การให้ชั่วโมงงานนิเทศ เช่น งานสอนในวิทยาลัย ค่าเบี้ยเลี้ยงในการปฏิบัติงาน การอำนวยความสะดวกในกรณีไปนิเทศ การพิจารณาความคิดเห็นความชอบในการปฏิบัติงานนิเทศ ทั้งนี้เพื่อจูงใจให้อาจารย์ไปปฏิบัติงานนิเทศกันมากขึ้นและปฏิบัติงานอย่างจริงจัง

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู 1 คือ การศึกษาสังเกตและการมีส่วนร่วมในโรงเรียน ควรจัดให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติในภาคเรียนที่ 1 และจัดให้นักศึกษาออกไปฝึกปฏิบัติล่วงหน้าก่อนที่วิทยาลัยจะเปิดภาคเรียนประมาณ 2 สัปดาห์ ซึ่งขณะนั้นโรงเรียนประถมหรือมัธยมศึกษาได้เปิดทำการสอนแล้ว เพื่อที่จะได้ไม่กระทบกระเทือนเวลาเรียนของนักศึกษา เมื่อกลับจากการฝึกปฏิบัติ

4. การจัดประสบการณ์วิชาชีพครู 3 ส่วนที่เป็นการฝึกปฏิบัติวิชาชีพครู ข. (เนื้องานการสอน) นั้น ในขั้นการทดลองใช้นี้ ผู้วิจัยได้ทดลองใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดของ Bruce Joyce และ Marsha Weil ซึ่งคณะกรรมการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู อาจจะพิจารณาเปลี่ยนเนื้อหาการฝึกปฏิบัติ เป็นรูปแบบการสอน (Models of Teaching) ตามแนวคิดของนักการศึกษาท่านอื่นใดตามความเหมาะสม ที่จะช่วยให้นักศึกษามีทักษะในการดำเนินกิจกรรมการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองสูงสุด

5. ถ้านักศึกษาไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในชั้นตอนใด ตามรูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูที่พัฒนาขึ้นนั้น ต้องให้นักศึกษาได้ซ่อมเสริมการฝึกปฏิบัติในชั้นตอนนั้น ๆ ก่อน จนกระทั่งผ่านเกณฑ์การประเมินก่อน จึงจะไปฝึกปฏิบัติในชั้นตอนต่อไปได้

6. วิทยาลัยควรจัดโครงการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ใหญ่บุคลากรมีคุณภาพที่จะส่งเสริมให้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาที่มีประสิทธิภาพสูงสุด เช่น การฝึกอบรมอาจารย์นิเทศก์ การฝึกอบรมอาจารย์พี่เลี้ยง เพื่อพัฒนาความสามารถในการนิเทศนักศึกษา การอบรมวิทยาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องของให้อาจารย์นิเทศก์และอาจารย์พี่เลี้ยง

7. วิทยาลัยควรสร้างความสัมพันธ์ทางดานวิชาการกับทางโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยกำหนดเป็นนโยบายและแนวทางการปฏิบัติ ที่จะให้เกิดความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถาบันมากขึ้น เช่น การให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน เป็นต้นว่า การฝึกอบรมระยะสั้น การให้ความรู้เพื่อทำผลงานทางวิชาการ การให้สิทธิผู้บริหาร และอาจารย์พี่เลี้ยงใช้ห้องสมุดหรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของวิทยาลัย ได้เสมือนเป็นอาจารย์พิเศษของวิทยาลัย การจัดประชุมผู้บริหารระหว่างวิทยาลัยและโรงเรียน เป็นต้น

ข. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

- 1) ทำการประเมินการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของส่ววิทยาลัยอื่น ๆ แล้วนำผลการประเมินมาพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของส่ววิทยาลัยนั้น ๆ
- 2) ส่ววิทยาลัยรัตนโกสินทร์ ควรได้นำรูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูนี้ไปทดลองใช้ครบทุกชั้นตอนกับนักศึกษาระดับปริญญาตรี 4 ปี ตั้งแต่ชั้นปีที่ 2 ถึงชั้นปีที่ 4 อย่างต่อเนื่องตลอดหลักสูตร เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงาน และสมรรถภาพการเป็นครูของนักศึกษา